

**МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ КУЛЬТУРИ**

Факультет аудіовізуального мистецтва

Кафедра кінотелережисури та сценарної майстерності

ОСНОВИ РЕЖИСУРИ АУДІОВІЗУАЛЬНИХ ТВОРІВ

ПРОГРАМА

та навчально-методичні матеріали

для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
які навчаються за
спеціальністю 021 «Аудіовізуальне мистецтво та виробництво»

Освітні програми

**«Режисура телебачення та аудіовізуальних творів»,
«Кінорежисура та сценарна справа»**

Харків, 2022

УДК 075.2
О-75

Друкується за рішенням науково-методичної ради ХДАК
(протокол № 1 від 31 серпня 2022 р.)

Рецензенти:

- Черкасова Н.О.**, кандидат мистецьких наук, доцент, кафедри кінотелережисури та сценарної майстерності Харківської державної академії культури
- Коваленко Ю.Б.**, кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри телерепортерської майстерності Харківської державної академії культури

Укладачі:

Євген Субота, ст. викладач кафедри кінотелережисури та сценарної майстерності

Олена Петрова, викладач кафедри кінотелережисури та сценарної майстерності

О-75 Основи режисури аудіовізуальних творів : прогр. та навч.-метод. матеріали для здобувачів першого (бакалавр.) рівня вищої освіти, які навчаються за напрямками 02 «Культура та мистецтво», освітні програми «Режисура телебачення та аудіовізуальних творів», «Кінорежисура та сценарна справа» / М-во культури та інформ. політики України, Харків. держ. акад. культури, Ф-т аудіовізуал. мистецтва, Каф. кінотелережисури та сценарної майстерності ; [уклад.: Є. В. Субота, О. П. Петрова]. Харків : ХДАК, 2022. 27 ст.

Курс покликаний сформувати систему теоретичних та практичних знань в галузі Основ режисури аудіовізуальних творів в контексті того, що вона є визначальною до розуміння основної фахово спрямованої дисципліни спеціальності і дає можливість здобувачам в ході її вивчення, розібратися у фундаментальних питаннях фахової діяльності на рівні їх сучасного теоретичного усвідомлення

Видання містить програму курсу, теми практичних занять, тематику самостійної роботи, теми індивідуальних занять, рекомендації до виконання контрольної роботи, перелік питань для самоперевірки, список рекомендованої літератури.

Для викладачів, здобувачів вищої освіти за першим (бакалаврським) рівнем.

УДК 075.2+791.633](073.034)

ЗМІСТ

ВСТУП

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Теоретична частина курсу (лекційна)

Практична частина курсу

ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

ТЕМАТИКА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

СТУДЕНТІВ

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ІНДИВІДУАЛЬНИХ ЗАНЯТЬ

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ З ДИСЦИПЛІНИ

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

ВСТУП

Загальний обсяг дисципліни -- складає 6 кредитів ЄКТС / 180 год., з них аудиторних – 60 годин, самостійна робота – 120 год. Форма навчання денна, передбачає аудиторні заняття та самостійну роботу здобувачів вищої освіти. Розподіл за формами організації освітнього процесу та видами навчальних занять: лекції – 10 год., практичні – 35 год., індивідуальні - 15 год. Підсумковий контроль – іспит в першому семестрі.

Мета курсу: ознайомлення з базовими положеннями, зумовлюючими практичну діяльність в процесі творення аудіовізуального твору.

Закріплення отриманих теоретичних знань відбувається на практичних заняттях з переглядом і аналізом різних аудіовізуальних творів та при виконанні самостійної роботи (підготовка до аудиторних занять, опрацювання розділів програми, робота з додатковою літературою). Програмою навчальної дисципліни «**Основи режисури аудіовізуальних творів**» передбачено вивчення специфіки діяльності над етапом розробки і реалізації сценарію аудіовізуального твору, основних методів та прийомів екранної виразності, особливостей образної мови, творчої спадщини видатних режисерів. Особливо важливим для майбутніх фахівців є поєднання практичних вмінь та навичок з теоретичними знаннями, що сприяють більш глибокому осмисленню та розумінню специфіки аудіовізуальної творчості, розвитку творчого потенціалу особистості, самостійного критичного мислення, ціннісних орієнтацій, адекватних соціокультурним реаліям.

Статус дисципліни – обов'язкова.

Форми навчальної роботи: лекції, практичні заняття, самостійна робота студентів, індивідуальні заняття консультації. Лекційні заняття мають інтерактивний пізнавально-прикладний характер. Практичні заняття проводяться на інтеграції різних видів діяльності студентів: навчальної, наукової, практичної, коучингу, тощо.

Методи навчання. Основними методами навчання мають виступати як традиційні методи викладання, так і методи, які забезпечують інноваційну модель проблемного навчання. Зокрема, це такі, як проблемний метод (метод проблемного викладання); частково-пошуковий метод; (евристичний);

інтерактивний метод; пояснювально-ілюстративний (інформаційно-рецептивний); репродуктивний, дослідницький. Також під час викладання предмету викладач має, по можливості, використовувати індивідуальний (особистісний) підхід до студентів, який є основою особистісно зорієнтованого навчання

Форми контролю: поточний, проміжний, підсумковий, завдання самостійної роботи (у тому числі, відповідно до рекомендацій кафедри, контрольна робота).

Завданням *поточного контролю* рівня знань є перевірка вивченого матеріалу, визначення ступеня його засвоєння, формування навичок самостійної роботи з текстами та спроможності їх осмислення та інтерпретації; навичок усної самопрезентації. Здійснюється під час аудиторних занять. На лекціях експрес-контроль (тестування, перевірка засвоєння ілюстративного матеріалу) проводиться наприкінці пари. На практичних заняттях оцінюються виступи за питаннями, що винесені на самостійну роботу, активність участі в дискусіях тощо.

Проміжний контроль рівня знань передбачає перевірку виконаних протягом відповідних тем/модулів завдань самостійної роботи студентів (практичних, контрольних робіт, наукових рефератів, анування додаткової літератури, презентацій тощо) та здійснюється під час проведення модульно-тематичних атестацій. Атестація (за потреби) передбачає індивідуальну перевірку знань ілюстративного матеріалу курсу, уміння його проаналізувати.

Рубіжні етапи контролю знань передбачені у формі усного опитування на практичних заняттях, поточного тестування, перевірки якості виконання завдань самостійної роботи студентів (конспектів, анотацій рекомендованої до вивчення літератури, практичних завдань).

Підсумковий контроль виконується з метою оцінювання рівня знань, вмінь і навичок, отриманих студентом протягом семестру. Система підсумкового контролю передбачає оцінювання рівня знань всіх тем дисципліни. Загальний бал складається з суми балів з усіх видів навчальної роботи згідно із структурою залікових кредитів та балів, отриманих під час іспиту

(відповідно до навчального плану). Іспит проводиться у формі, затвердженій на засіданні кафедри (усній, письмовій, тестування). Студент допускається до іспиту за умови виконання усіх навчальних завдань і наявності позитивних результатів з усіх форм поточного та проміжного контролю. Кількість балів, які студент може отримати за результатами підсумкового контролю, не може перевищувати 25 % від загальної кількості балів (100 балів).

Підсумковий контроль засвоєння знань здійснюється у формі іспиту.

Матеріалом курсу «Основи режисури аудіовізуальних творів» є навчальні посібники, практичні рекомендації, фрагменти аудіовізуальних творів різних жанрів.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Навчальна дисципліна «Основи режисури аудіовізуальних творів» складається з 2-х частин (розділів) – теоретичної, до якої входять 10 тем, які взаємопов'язані за змістом та мають певну логіку вивчення, та практичної, що містить 10 тем, розташованих в логіці формування професійно необхідних умінь та навичок.

Теоретична частина курсу (лекційна)

Тема 1. Входи до аудіовізуального мистецтва.

Видовища та їх соціальні функції: ігрова, естетична, соборна, комунікативна.

Екранні мистецтва як видовища (кіно, телебачення).

Мережа Інтернет як багатовекторна соціальна гра (існування у віртуальному світі та роль видовища у процесі творення віртуального світу).

Види творчої фахової діяльності в екранному мистецтві та екранній журналістиці (сценарна, журналістська, операторська, звукооператорська, дизайнерська, режисерська).

Екранний продукт (загальна характеристика).

Тема 2. Режисура екранних мистецтв: матеріал, інструмент, майстер.

Визначення поняття «режисура».

Функції режисерської діяльності.

Загальні поняття фахової діяльності: фахова термінологія.

Режисура в кіно.

Режисура у телебаченні.

Тема 3. Екранний продукт.

Екранний продукт як результат творчо-виробничої діяльності колективу.

Види та форми екранного продукту в кіно та на телебаченні.

Особливості екранного продукту для використання в мережі Інтернет.

Загальна структуризація екранного продукту: екранна оповідь, екранне дійство (кінематографічний театр, телевізійне дійство), екранна мініатюра (інформаційна, музична, презентаційно-рекламна, іміджеві форми).

Екранний твір як конкретна одиниця екранного продукту: види екранних творів.

Тема 4. Екранний твір.

Загальна структура екранного твору (початок, середина, кінець).

Поняття «дія» в екранному творі.

Архітектонічна структура як конкретизація загальної структури на основі поняття «розвиток дії»: експозиційна частина, зав'язка розвитку дії, розвиток дії (трьохступенева конструкція), кульмінація розвитку дії, завершення розвитку дії (розв'язка).

Подія як одиниця розвитку дії в творі.

Екранний твір як ряд подій, що мають відношення до предмету оповіді в творі.

Тема 5. Конструкція екранного твору.

Екранний твір як взаємодія драматургічної та оповідної структур.

Драматургічна структура: подія, події етапу, етап дії як процесу розвитку відносин, процес розвитку відносин стосовно чогось. Відповідно: сцена як подія, епізод як етап розвитку дії, частина як декілька етапів, що згуртовані певною якістю розвитку дії, цілісний процес розвитку відносин – твір (естетично-змістове ціле).

Оповідна структура екранного твору: сцена, епізод, частина, ціле.

Структура події як обставини, що змінює процес взаємовідносин поміж дієвими особами, залежить від композиції сцени при умові, що подія виглядає як ведуча запропонована обставина дії.

Сцена як найменша сюжет утворююча оповідна одиниця твору. Етапи розвитку дії в події (сцені) – монтажні фрази.

Взаємовідносини поміж драматургічною та оповідною структурами будуються на принципі відповідності структурних одиниць.

Тема 6. Технологія виробництва екранного твору.

Основні етапи роботи над екранним твором: сценарний, підготовчий, зйомочний, монтажний (етап остаточного творення екранного твору).

Сценарний етап: формування драматургічної структури твору.

Підготовчий етап: розробка постановочного проекту твору, визначення бюджету і, відповідно, планування якості (художньої та технічної) екранного твору, розробка технологічної карти виробництва та графіку виробництва, проведення кастингу, підбор локаційних точок, заготівля декорацій та реквізиту, костюмів, вирішення адміністративних та юридичних питань (отримання дозволів) тощо.

Зйомочний період (етап зйомок): творення первинних матеріалів з яких буде створено фільм у монтажному періоді.

Етап монтажу та тонування (пост-продакшн): з відзнятого у зйомочному періоді матеріалу йде збірка твору та його тонування. На цьому етапі є проміжні точки контролю якості, мета яких, втримати якість твору на запланованому рівні.

Завдання режисера, як керівника тимчасового творчо-виробничого колективу, що працює над твором, забезпечити ритмічність виробничого процесу, художню якість твору, не допустити зайвих витрат в процесі виробництва твору.

Тема 7. Режисерський інструментарій.

Режисерський інструментарій як комплекс знань, умінь, навичок, з однієї сторони, принципів, закономірностей, прийомів, з іншої, які в ході їх набуття та вдосконалення, формують певні фахові здібності, що дозволяють режисеру виконувати його творчо-виробничі функції. Зводити режисерський інструментарій лише до володіння певними прийомами організації та керування процесу виробництва екранного твору, є велика помилка. Режисера вимагає широких різнобічних знань, сильного вольового начала особистості та здібності багато та наполегливо працювати.

Безпосередньо режисеру приходится мати діло з драматургією, зображенням, звуком, в різних його проявах – мова, музика, баланс звучання тощо, мати досконале відчуття темпу та ритму, як звукового так і в зображенні, володіти навиками роботи з виконавцями, та вміти імпровізувати.

Режисерський інструментарій, таким чином, можна класифікувати як драматургічний, зображальний, музично-звуковий, виконавський, ритмічно-темповий. Особливе значення має відчуття композиції, яке потребує ретельного напрацювання.

Опанування режисерським інструментарієм йде шляхом засвоєння базових знань (теоретична

частина) та формуванням умінь застосування цих знань в практичній діяльності.

Тема 8. Аналітика в роботі режисера: режисерський аналіз.

Режисерський аналіз: мета, завдання, складові.

Аналіз драматургічної структури екранного твору по подіям.

Методика проведення аналізу драматургічної дії.

Ідейно-тематичний аналіз.

Методика проведення ідейно-тематичного аналізу.

Значення режисерського аналізу в роботі режисера.

Тема 9. Режисерський задум та його втілення в екранному творі.

Задум екранного твору: кому, про що, як, навіщо.

Формування режисерського задуму як процес: опорні питання.

Тема твору.

Матеріал на якому йде художнє дослідження теми.

Відповідність теми матеріалу; взаємозв'язок поміж темою та матеріалом.

Драматургічний конфлікт у творі: наявна або скрита течія розвитку. Класифікація конфліктів.

Втілення режисерського задуму в оповідній структурі екранного твору: візуалізація драматургічної структури в оповідній.

Виразність як невід'ємна вимога до втілення.

Естетично-змістова цілісність екранного твору, як мета режисера.

Тема 10. Естетична та технічна якість екранного твору.

Поняття естетичної якості екранного твору.

Складові естетичної якості.

Технічна якість екранного твору.

Складові технічної якості.

Взаємозв'язок між естетичною та технічною якістю в екранному творі.

ПРАКТИЧНА ЧАСТИНА КУРСУ.

Розділ 1. Основи режисерської діяльності.

Тема 1. Режисура екранних мистецтв. Метод спостереження в роботі режисера і репортера.

Режисура як практична діяльність. Матеріал, інструмент екранної режисури. Творчо-виробничі функції режисера. Понятійний апарат навчального курсу. Рекомендовані ресурси з навчальної дисципліни.

Спостереження – невід'ємна частина професійної роботи. Сприйняття навколишнього життя: допитливість, аналіз, творча уява. Підготовка та аналіз щоденника спостережень. Аналітична діяльність в роботі режисера і репортера.

Тема 2. Кадр – змістовна і зображальна одиниця.

Простір кадру, рамка кадру. Поняття «кадру» в зйомочному процесі. Складові змістовного та художнього навантаження кадру. Композиція кадру.

Завдання композиції. Основні елементи композиції. Ідейно-художній змісту кадру, взаємозв'язок з драматургією. Образність кадру, емоційне сприйняття кадру. Екранна мізансцена. Етапи розробки мізансцени. Види побудови мізансцени.

Тема 3. Зображально-виражальні засоби аудіовізуальних мистецтв.

Плани зображення основного об'єкта в кадрі. Вербальні та невербальні засоби екранної

виразності. Рух на екрані, види руху. Ракурс, світло, колір. Звук на екрані. Функції музики. Текст у кадрі та за кадром. Монтаж як спосіб організації матеріалу.

Тема 4. Екранний час. Екранний простір.

Видовище як процес організації у часі і просторі. Художній час, умовний час, «зафіксований час». Особливості екранного часу відносно реального. Часові конструкції. Виразні засоби візуалізації.

Реально існуючий простір – документальний матеріал, нові просторові зв'язки – ігрові аудіовізуальні твори. Ілюзія єдиного простору, трансформація просторових образів – виразні засоби створення на екрані.

Тема 5. Кадр-спостереження: особливості підготовки і створення.

Розробка задуму. Розробка зйомочного рішення: крупність, прийоми зйомки, звукове рішення

Тема 6. Кадр-поняття: особливості підготовки і створення.

Розробка задуму. Розробка зйомочного рішення: крупність, прийоми зйомки, звукове рішення.

Розділ 2. Специфіка і технологія режисерської діяльності у різних жанрово-видових формах.

Тема 7. Монтажна фраза: особливості підготовки і створення.

Розробка задуму. Розробка зйомочного рішення.

Тема 8. Замальовка: особливості підготовки і створення.

Замальовка як самостійний жанр на телебаченні і змістовна складова аудіовізуального твору. Особливості розробки задуму в художній публіцистиці. Засоби відображення авторського ставлення до обставин реального життя, сценарний та режисерський ходи, літературний та режисерський сценарій

Тема 9. Режисура прямого ефіру.

Підготовка до прямого ефіру: ведучий, гості студії, розробка теми, послідовність сюжетів, інтерв'ю, хронометраж програми. Режисура інтерв'ю. Взаємодія творчої групи під час прямого ефіру: ведучий-режисер, ведучий-оператори, режисер-оператори.

Тема 10. Особливості режисури циклових телевізійних програм.

Циклічність – важлива характеристика сучасного телебачення. Специфіка створення циклових програм. Основні вимоги до режисури циклової програми. Особливості організації багатокamerної зйомки. Періоди створення екранної продукції.

Організація самостійної роботи студентів

Самостійна робота студентів у процесі вивчення курсу «Основи режисури аудіовізуальних творів» передбачає декілька різновидів діяльності:

Робота над конспектом лекцій.

Самостійне вивчення першоджерел.

Робота над практичними екранними завданнями (екранні вправи та практичні навчальні роботи).

Ознайомлення з екранними творами, визнаними художньою спадщиною національного та світового кінематографа.

РОБОТА НАД КОНСПЕКТОМ ЛЕКЦІЙ

Специфіка лекційної частини курсу «Режисури аудіовізуальних творів» полягає в тому, що канонізованої навчально-методичної літератури, а також підручників, які визнані як фундаментальні при опануванні фахом режисури екранних творів, не існує і ми маємо або

конспекти лекцій визнаних режисерів, або мемуарного характеру посібники, які відображають погляд на проблему того чи іншого практика екранної творчості. Саме тому робота над конспектом лекцій, який складається з матеріалів, що подаються викладачем в ході лекційних занять та виявляються під час самостійної роботи над першоджерелами та в ході виконання навчальних вправ, має велике значення для формування фахової свідомості студента. Доцільним є ведення конспекту (робочих записів) за певною системою:

- Теоретичні положення та пояснення до них.
- Першоджерела та коментарі до них.
- Практичний досвід та коментар до нього (творчий щоденник).
- Особистий довідник.

Така структуризація дозволяє певною мірою структурувати отриману під час навчання інформацію і систематизувати її, що сприяє формуванню певної моделі фахової свідомості та формуванню необхідних фахових компетенцій.

Процес опанування навчальною дисципліною, бо вона є практично-теоретична і в якості кінцевого результату передбачає певний екранний доробок, повинен бути зорієнтованим на творчому засвоєнні та практичному застосуванні отриманих в ході занять теоретичних знань та формуванні практичних умінь творення екранного твору.

Як вірно зазначають методисти, накопичення теоретичних знань та уявлень не має бути самоціллю, бо без застосування в практичній діяльності (тобто творенні екранного продукту), ця інформація не є актуальною і не відкладається в довготривалій пам'яті.

Необхідність чіткого та акуратного ведення конспекту зумовлена його актуальністю у подальшому фаховому житті студента, він стає своєрідним робочим довідником та фаховим щоденником. Звичка занотовувати та аналізувати свій безпосередній, або чийсь, тобто опосередкований, фаховий досвід, дає можливість прискорити процес фахового зростання. В будь якій сфері діяльності окремі фахові поняття та визначення знаходяться у певному взаємозв'язку, тому невірне визначення або тлумачення одного породжує ланцюгову реакцію невірного тлумачення інших, що веде до кризи фахової свідомості, яка неодмінно впливає на фахову діяльність. Запобіганням цьому стає робота над термінологією, виховання певної культури спілкування професійною мовою, що потребує від викладача часу та терпіння.

Робота над першоджерелами та коментарі до них.

Вивчення теоретичного доробку класиків екранної режисури займає значний обсяг часу самостійної роботи студента. Найбільш корисною, нам вважається така послідовність дій: ознайомлення зі змістом, передмовою та післямовою, що дає загальне уявлення про першоджерело, потім читання основного масиву тексту з виділенням основних тез автора, визначенням проблемних питань та варіантів відповідей на них. Обов'язковим є визначення невідомих слів, термінів, незнайомих імен, для чого треба звертатись до енциклопедій і словників.

Дієвим засобом засвоєння матеріалу є складання конспекту першоджерела – стислий виклад основних положень і висновків в їх логічній послідовності з цитуванням найбільш значних думок автора. В конспекті необхідно вказати прізвище та ініціали автора, назву твору, місто, видавництво і рік видання, загальну кількість сторінок. При використанні цитати необхідно зазначити номер сторінки, на якій знаходиться вислів. В якості першоджерел часто виступають статті у збірках та періодичних виданнях. В цьому випадку, після назви статті зазначається назва збірки або періодичного видання, місце і рік видання (коли це журнал, місце видання не вказується), сторінки, на яких знаходиться матеріал. При використанні цитати із статті, номер сторінки не зазначається.

Конспектування першоджерел – важливий спосіб глибокого засвоєння знань, виробу вміння творчо мислити та розуміння еволюційних процесів, що відбувалися у світовому та національному кіномистецтві.

Практичний досвід та коментар до нього (творчий щоденник).

Виконання практичних екранних робіт пов'язане з накопиченням досвіду творення, що архіважливе для формування майбутнього фахівця в галузі екранного мистецтва та виробництва.

Методика опанування прийомами творення зазвичай визначає, що кожен прийом виконує певне завдання, що потребує вмотивованості його застосування. Розуміти доцільність використання прийому допомагає фіксація аргументів на його користь і аналіз якості (технічної та художньої) коли робота закінчена. Тільки в цьому випадку можна казати, що кінематографіст зможе бути естетично переконливим і зможе впливати на свого глядача. Для формування цілеспрямованої, економної, а тобто ефективної діяльності в процесі виробництва, суттєву роль відіграє творчий щоденник у якому фіксуються хід роботи над практичними зйомочними вправами від постановки завдання, до аналізу технології і якості його виконання. Ця форма самостійної роботи, започаткована С.М.Ейзенштейном брала початок від тих робочих записів, що робив режисер в ході роботи над своїми фільмами і цей метод він пропонував своїм учням, коли викладав у ВДКУ. Протягом усього часу навчання ефективність творчого щоденника не викликає сумнівів. Його ведення привчає до системної роботи над помилками і стає потребою в процесі творчого росту особистості.

Особистий довідник.

Певною мірою це систематизована інформація фахового характеру, необхідна початківцям (і не тільки) як підказка в роботі, як оперативна інформація, що може впливати на прийняття рішень в ході роботи над екранним твором. Своєрідним прототипом особистого довідника є «Словник театру» Патріса Паві, проте в галузі екранного мистецтва. І творчий щоденник і особистий довідник є тими формами фахового самовдосконалення, які супроводжують творчу особистість протягом усього його творчого життя.

Тематика самостійної роботи

№ з/п	Назва теми
1	Опрацювання теоретичних джерел за темою
2	Підготовка та аналіз щоденника спостережень
3	Опрацювання аналітичних джерел за темою
4	Аналіз візуального контенту за темою
5	Перегляд телевізійних програм за темою
6	Перегляд художніх фільмів за темою
7	Розробка і зйомка кадру-спостереження
8	Розробка і зйомка кадру-поняття
9	Зйомка монтажною фрази
10	Аналіз якості вихідного матеріалу монтажною фрази
11	Остаточний монтаж екранної роботи
12	Аналіз замальовки з точки зору відповідності мети її створення і виразних засобів реалізації
13	Уточнення й узгодження задуму замальовки
14	Розробка режисерського сценарію екранної роботи
15	Зйомка замальовки
16	Аналіз якості вихідного матеріалу замальовки
17	Остаточний монтаж екранної роботи
18	Аналіз підготовки і створення сучасного вітчизняного контенту на українському телебаченні

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО САМОСТІЙНИХ ЗАНЯТЬ СТУДЕНТІВ

Тема 1: Режисура екранних мистецтв.

Самостійна робота: Опрацювання теоретичних джерел за темою.

Мета завдання: ознайомлення зі змістом і основними завданнями навчальної дисципліни.

Методика виконання:

Підготувати доповіді за наступними питаннями:

1. Режисура як вид творчої діяльності.
2. Особливості перегляду аудіовізуальних творів на «великому» і малому» екрані.
3. Теле-, кіновиробництво як колективний процес створення аудіовізуального твору.
4. Робота режисера і репортера у створенні телевізійного контенту.
5. Робота режисера і ведучого у створенні телевізійної програми.

Тема 2: Метод спостереження в роботі режисера і репортера.

Самостійна робота: Підготовка та аналіз щоденника спостережень.

Мета завдання: виробити спостережливість, пильно вдивлятися у реальне життєві ситуації, прояви людської поведінки, події та форми їх прояву.

Методика виконання:

1. ситуації, що студент побачив у реальному житті, аналізуються з точки зору стороннього спостерігача;
2. опис має бути детальним, щоб читач міг побачити та відчувити все те, що описується;
3. небажано використовувати роздуми автора, але необхідно намагатися використовувати влучні, яскраві характеристики та виразні дієслова, що описують дію;
4. робота над щоденником спостережень повинна вестись увесь строк навчання, але протягом першого року вона особливо важлива;
5. кількість спостережень – не менше 3 за тиждень;
6. спостереження зачитуються кожним автором (студентом) чи викладачем на занятті та розбираються колективно на занятті групою.

Тема 3: Кадр – змістовна і зображальна одиниця.

Самостійна робота: Опрацювання аналітичних джерел за темою.

Мета завдання: теоретична робота над матеріалом, переростання знань в уміння.

Методика виконання:

Підготувати доповіді за наступними питаннями:

1. Поняття «кадр» в зйомочному процесі.
2. Ідейно-художній змісту кадру, взаємозв'язок з драматургією.
3. Образність кадру, емоційне сприйняття кадру.

Тема 4: Зображально-виражальні засоби аудіовізуальних мистецтв.

Самостійна робота: Аналіз візуального контенту за темою.

Мета завдання: аналіз якості аудіовізуального твору з точки зору відповідності мети її створення і виразних засобів реалізації.

Методика виконання:

1. обрати аудіовізуальний твір (на вибір студента) або його закінчений фрагмент;
2. визначити тему, мету, завдання його створення;
3. проаналізувати роботу автора (журналіста). режисера у розкритті проблематики;
4. проаналізувати виразні екранні засоби у розкритті проблематики;
5. надати письмово власну оцінку творчої якості телевізійного матеріалу.

Тема 5: Екранний час.

Самостійна робота: Перегляд телевізійних програм за темою.

Мета завдання: аналітична робота над матеріалом.

Методика виконання:

1. переглянути телевізійні матеріали різних жанрово-видових форм;
2. проаналізувати особливості реального і екранного часу;
3. визначити виразні засоби візуалізації;
4. підготувати письмово тези аналізу виразних засобів візуалізації;
5. підготувати візуальні фрагменти для ілюстрації доповіді з теми.

Тема 6: Екранний простір.**Самостійна робота:** Перегляд художніх фільмів за темою.**Мета завдання:** аналітична робота над матеріалом.**Методика виконання:**

1. переглянути художні фільми, запропоновані викладачем;
2. проаналізувати виразні засоби просторових образів;
3. підготувати письмово тези аналізу виразних засобів створеного на екрані простору;
4. підготувати візуальні фрагменти для ілюстрації доповіді з теми.

Тема 7: Особливості створення кадру-спостереження.**Самостійна робота:** Розробка і зйомка кадру-спостереження.**Мета завдання:** виробити спостережливість і вміння знайти життєву ситуацію та відобразити її так, щоб була зрозумілі її тема та ідея.**Методика виконання:**

1. відібрати спостереження за реальними життєвими ситуаціями, які можуть стати матеріалом для зйомки;
2. розробити задум кадру-спостереження: матеріал, зйомочне рішення (крупність кадру, прийоми зйомки), звукове рішення (необхідність тонування, використання музики);
3. узгодити задум з викладачем;
4. провести зйомку відповідно до отриманих рекомендацій.

Тема 8: Особливості створення кадру-поняття.**Самостійна робота:** Розробка і зйомка кадру-поняття.**Мета завдання:** виробити вміння знайти типову ситуацію та відобразити її так, щоб у одному кадрі була відображена закінчена дія.**Методика виконання:**

1. відібрати спостереження за типовими ситуаціями, які можуть стати матеріалом для зйомки;
2. розробити задум кадру-поняття: матеріал, зйомочне рішення (крупність кадру, прийоми зйомки), звукове рішення (необхідність тонування, використання музики);
3. узгодити задум з викладачем;
4. провести зйомку відповідно до отриманих рекомендацій.

Тема 9: Особливості створення монтажної фрази.**Самостійна робота:** Розробка авторського задуму монтажної фрази.**Мета завдання:** виробити вміння придумати коротку за кількістю перипетій, закінчену дію, що виражає конкретне поняття (якість, подію) та комплекс запропонованих обставин для неї.**Методика виконання:**

1. визначити тему, ідею, конфлікт, актуальність, потенційну аудиторію;
2. розробити мізансцени;
3. обрати потенційні локації;
4. визначити необхідні технічні засоби реалізації творчого задуму;
5. узгодити задум з викладачем.

Тема 10: Розробка режисерського задуму монтажної фрази.**Самостійна робота:** Розробка образу персонажу (-ів) монтажної фрази.**Мета завдання:** опанування методикою аналізу як основою побудови художньої системи.**Методика виконання:**

1. розробити досье героя або персонажів – вік, зовнішність, характер, звички, обставини життя;
2. розробити вербальні виразні засоби – слова, звуки, що промовляють персонажі або внутрішній діалог.

3. розробити невербальні виразні засоби – акторський рух, міміка, манера поведінки;
4. надати письмовий аналіз досьє героя або персонажів;
5. узгодити досьє героя або персонажів з викладачем.

Тема 11: Розробка зображального-звукового рішення майбутнього екранного твору.

Самостійна робота: Зйомка монтажної фрази.

Мета завдання: виробити вміння реалізації режисерського сценарію на практиці та відобразити їх у закінченій послідовності кадрів.

Методика виконання:

1. обрати необхідні технічні засоби реалізації творчого задуму;
2. підготувати реквізит, костюми, деталі інтер'єру;
3. уточнити мізансцени на обраній локації;
4. провести трактову репетицію з акторами і технічним засобами;
5. на основі уточненого авторського задуму і режисерського сценарію провести зйомку монтажної фрази.

Тема 12: Перегляд і аналіз монтажних фраз.

Самостійна робота: Аналіз якості вихідного матеріалу монтажної фрази.

Мета завдання: виробити вміння аналізу відзнятого матеріалу на придатність до подальшого монтажу.

Методика виконання:

1. перегляд і оцінка відзнятого матеріалу;
2. відбір необхідних дублів;
3. уточнення логіки побудови дії і послідовності кадрів;
4. обґрунтування доцільності звукового рішення;
5. попередній монтаж екранної роботи;
6. узгодження чорнового варіанту монтажу з викладачем.

Тема 13: Перегляд і аналіз монтажних фраз.

Самостійна робота: Остаточний монтаж екранної роботи.

Мета завдання: опанування методикою аналізу закінченої послідовності кадрів у монтажній фразі.

Методика виконання:

1. уточнити змістовні акценти;
2. проаналізувати використання екранних виразних засобів;
3. зробити остаточний монтаж;
4. узгодити остаточну версію монтажної фрази з викладачем.

Тема 14: Замальовка як змістовна складова аудіовізуального твору.

Самостійна робота: Підготовка та аналіз щоденника спостережень.

Мета завдання: виробити вміння аналізу замальовки з точки зору відповідності мети її створення і виразних засобів реалізації.

Методика виконання:

1. під час перегляду різних аудіовізуальних творів (проекти «Мандруємо своє» UA: Полтава, Великі випуски з Антоном Птушкіним, інформаційно-аналітичні програми провідних українських телеканалів) виявити приклади замальовки як змістовної складової телевізійної програми, а також художнього фільму;
2. визначити різновид, тему, мету, завдання її створення у даному аудіовізуальному творі;
3. надати характеристику засобам відображення авторського ставлення до зображуваних обставин реального життя;
4. проаналізувати інші виразні екранні засоби у розкритті проблематики;
5. надати письмово власну оцінку творчої якості замальовки у даному аудіовізуальному творі.

Тема 15: Розробка авторського задуму замальовки.

Самостійна робота: Уточнення й узгодження задуму замальовки.

Мета завдання: виробити вміння придумати та втілити коротку (до 3 хвилин) екранну оповідь на документальному матеріалі, що висловлює, передусім, емоційне ставлення автора до тих чи інших подій реального життя, та має конкретну тему ті ідею, до якої підводить глядача автор.

Методика виконання:

1. розробити задум замальовки: тему, ідею, конфлікт, актуальність. потенційну аудиторію;
2. визначити засоби відображення авторського ставлення до зображуваних обставин реального життя;
3. розробити сценарний та режисерський ходи;
4. створити літературний сценарій екранної роботи;
5. узгодити творчий задум замальовки з викладачем.

Тема 16: Підготовка режисерського сценарію замальовки.

Самостійна робота: Розробка режисерського сценарію екранної роботи.

Мета завдання: виробити початкові вміння створення режисерського сценарію замальовки.

Методика виконання:

1. уточнити задум: тему, ідею, конфлікт, актуальність і життєвий матеріал для розкриття проблематики;
2. розробити зйомочне рішення (крупність кадру, прийоми зйомки);
3. розробити звукове рішення (необхідність тонування, використання музики та шумів);
4. узгодити творчий задум і виразні засоби його реалізації з викладачем;
5. узгодити режисерський сценарій замальовки з викладачем.

Тема 17: Виразні можливості у публіцистичній творчості.

Самостійна робота: Зйомка замальовки.

Мета завдання: виробити вміння втілити порівняно коротку екранну оповідь на документальному матеріалі, що виражає емоційне ставлення автора до тих чи інших подій реального життя.

Методика виконання:

1. розробити засоби відображення авторського ставлення до зображуваних обставин реального життя;
2. розробити сценарний та режисерський ходи;
3. відібрати потенційні локації;
4. визначити технологію виробництва;
5. зафіксувати низку фрагментів реальності, які репрезентують тему, розкривають реально існуючу в житті конфліктність.

Тема 18: Перегляд і аналіз замальовок.

Самостійна робота: Аналіз якості вихідного матеріалу замальовки.

Мета завдання: виробити вміння аналізу відзнятого матеріалу на придатність до подальшого монтажу.

Методика виконання:

1. перегляд і оцінка відзнятого матеріалу;
2. відбір необхідних дублів;
3. уточнення логіки побудови дії і послідовності кадрів;
4. обґрунтування музичного та шумового оформлення екранної оповіді;
5. попередній монтаж екранної роботи;
6. детальний аналіз матеріалу з точки зору творчої і технічної якості;
7. узгодження чорнового варіанту монтажу з викладачем.

Тема 19: Перегляд і аналіз замальовок.**Самостійна робота:** Остаточний монтаж екранної роботи.**Мета завдання:** виробити вміння створення екранної оповіді та документального образу на документальному матеріалі.**Методика виконання:**

1. уточнити змістовні акценти;
2. уточнити логіку побудови дії і послідовності кадрів;
3. проаналізувати використання екранних виразних засобів;
4. уточнити темпо-ритмічну побудову;
5. зробити остаточний монтаж;
6. узгодити остаточну версію замальовки з викладачем.

Тема 20: Особливості режисури циклових телевізійних програм.**Самостійна робота:** Підготовка та аналіз щоденника спостережень.**Мета завдання:** виробити вміння самостійного ґрунтовного аналізу підготовки і створення сучасного вітчизняного контенту на українському телебаченні (на вибір студента).**Методика виконання:**

1. обрати одну з телевізійних програм в сучасному вітчизняному телевізійному просторі;
2. класифікувати жанр програми, функцію, її хронометраж, день виходу в ефір, слот, взаємозв'язок між цими складовими;
3. визначити особливості творчого задуму;
4. проаналізувати структурні елементи телепроекту;
5. визначити роль режисера, особливості режисури;
6. визначити роль і професійні якості ведучого;
7. проаналізувати основні виразні екранні засоби;
8. надати власну оцінку творчої якості телевізійного проекту.

Методичні рекомендації до практичних занять студентів**Практичне заняття №1.****Тема: Режисура екранних мистецтв.****Мета завдання:** ознайомлення зі змістом і основними завданнями навчальної дисципліни.**Методика виконання:**

1. Розкрити особливості дисципліни, її роль і зв'язок у логічній побудові з іншими дисциплінами, новизна й актуальність спеціальності у світлі сучасних вимог.
2. Акцентувати увагу на найбільш суттєвих аспектах проблематики навчального курсу.
3. Провести аналіз запропонованих інформаційних, візуальних джерел.
4. Визначити шляхи використання на практиці основних положень навчальної дисципліни.
5. Надати основні критерії оцінювання практичних завдань.

Практичне заняття №2.**Тема: Метод спостереження в роботі режисера і репортера.****Мета завдання:** виробити вміння знайти у житті типову ситуацію та відобразити її у кадрі так, щоб була зрозумілі її тема та ідея, щоб у кадрі була відображена закінчена дія.**Методика виконання:**

1. Знайомство з прикладами спостереження у літературному творі, аудіовізуальному творі, у реальному житті (під час проведення практичного заняття).
2. Проаналізувати літературну основу спостереження (життєві ситуації, прояви людської поведінки, події та форми їх прояву).
3. Проаналізувати екранні виразні засоби у наведених прикладах (зйомочне і звукове рішення).

4. Акцентувати увагу на актуальних аспектах використання методу спостереження у професійній діяльності.
5. Надати практичне завдання з підготовки й аналізу щоденника спостережень.

Практичне заняття №3.

Тема: Кадр – змістовна і зображальна одиниця.

Мета завдання: виробити вміння знайти типову ситуацію та відобразити її в кадрі.

Методика виконання:

1. Надати основні визначення поняття «кадр».
2. Визначити складові змістовного та художнього навантаження кадру.
3. Розглянути основні елементи композиції кадру на прикладах із фільмів або телепрограм.
4. Надати характеристику основним етапам розробки і побудови екранної мізансцени з використанням аудіовізуальних прикладів.
5. Зробити і проаналізувати кадри на запропоновану тему під час проведення практичного заняття (за допомогою мобільного телефону).

Практичне заняття №4.

Тема: Зображально-виражальні засоби аудіовізуальних мистецтв.

Мета завдання: виробити вміння аналізу відповідності мети створення і виразних засобів реалізації в аудіовізуальному творі.

Методика виконання:

1. Визначити вербальні засоби екранної виразності.
2. Визначити невербальні засоби екранної виразності.
3. Уточнити взаємозалежність екранних виразних засобів від творчих завдань.
4. Проаналізувати фрагменти аудіовізуальних творів з точки зору відповідності мети її створення і виразних засобів реалізації.

Практичне заняття №5.

Тема: Екранний час.

Мета завдання: виробити вміння аналізу виразних засобів реалізації в аудіовізуальному творі.

Методика виконання:

1. Порівняти особливості екранного часу відносно реального.
2. Визначити основні часові конструкції в аудіовізуальних творах.
3. Проаналізувати виразні засоби візуалізації на екрані.

Практичне заняття №6.

Тема: Екранний простір.

Мета завдання: виробити вміння аналізу виразних засобів реалізації в аудіовізуальному творі.

Методика виконання:

1. Проаналізувати реально існуючий простір на основі документального матеріалу.
2. Визначити нові просторові зв'язки на основі ігрових аудіовізуальних творів.
3. Визначити виразні засоби створення на екрані ілюзії єдиного простору, трансформації просторових образів.

Практичне завдання №7:

Тема: Особливості створення кадру-спостереження.

Мета завдання: виробити спостережливість і вміння знайти життєву ситуацію та відобразити її так, щоб була зрозумілі її тема та ідея.

Методика виконання:

1. Відбір спостережень за реальними життєвими ситуаціями, які можуть стати матеріалом для зйомки.

2. Розробка задуму кадру-спостереження: матеріалу, зйомочного рішення (крупність кадру, прийоми зйомки), звукове рішення (необхідність тонування, використання музики)
3. Узгодження задуму з викладачем.

Практичне завдання №8.

Тема: Особливості створення кадру-поняття.

Мета завдання: виробити вміння знайти типову ситуацію та відобразити її так, щоб у одному кадрі була відображена закінчена дія.

Методика виконання:

1. Відбір спостережень за типовими ситуаціями, які можуть стати матеріалом для зйомки.
2. Розробка задуму кадру-поняття: матеріал, зйомочне рішення (крупність кадру, прийоми зйомки), звукове рішення (необхідність тонування, використання музики)
3. Узгодження задуму з викладачем.

Практичне заняття №9.

Тема: Перегляд та аналіз практичних робіт за темою.

Мета завдання: виробити вміння аналізу аудіовізуальних творів з точки зору відповідності їх мети створення і виразних засобів реалізації.

Методика виконання.

1. Переглянути представлені екранні роботи.
2. Визначити проблематику, ідею, мету, завдання створення кожного аудіовізуального твору, уточнити змістовні акценти.
3. Проаналізувати особливості втілення на екрані: доцільність використання режисерських, операторських та монтажних рішень.
4. Зробити власний висновок про творчу якість кожного екранного твору, переваги і недоліки його розробки.

Практичне заняття №10.

Тема: Розробка режисерського задуму монтажної фрази.

Мета завдання: виробити вміння придумати коротку за кількістю перипетій, закінчену дію та відобразити їх у закінченій послідовності кадрів.

Методика виконання:

1. Розробити творчий задум: тему, ідею, конфлікт.
2. Визначити жанрово-видову форму.
3. Обґрунтувати актуальність роботи, її потенційну аудиторію.
4. Підготувати творчу заявку на створення монтажної фрази.
5. Узгодити задум монтажної фрази з викладачем.

Практичне заняття №11.

Тема: Розробка зображального-звукового рішення майбутнього екранного твору.

Мета завдання: посилити вербальну інформацію на глядача.

Методика виконання:

1. Розробити принципи зображального рішення.
2. Визначити й обґрунтувати зйомочне рішення з точки зору можливостей режисерської інтерпретації (крупність кадру, довжина кадру, темп і ритм, рух та його швидкість, прийоми зйомки, ракурс, світло-кольоровий та тінью-кольоровий малюнок).
3. Визначити принципи співвідношення слова та зображення.
4. Обґрунтувати звукове рішення з точки зору можливостей режисерської інтерпретації (необхідність тонування, використання музики та шумів).
5. Узгодити виразні складові з викладачем.

Практичне заняття №12.

Тема: Підготовка режисерського сценарію монтажної фрази.

Мета завдання: виробити вміння придумати коротку за кількістю перипетій, закінчену дію та відобразити їх у закінченій послідовності кадрів.

Методика виконання:

1. Визначити структуру, призначення режисерського сценарію.
2. Уточнити авторський задум і засоби відображення на екрані.
3. Заповнити режисерський сценарій відповідно до авторського бачення і обраних виразних засобів.
4. Узгодити режисерський сценарій монтажної фрази з викладачем.

Практичне заняття №13.

Тема: Перегляд і аналіз монтажних фраз.

Мета завдання: опанування методикою аналізу закінченої послідовності кадрів у монтажній фразі.

Методика виконання:

1. Надати підготовлену практичну роботу для колективного перегляду й аналізу в групі.
2. Визначити найкращу з них за наступними критеріями: особливості творчого задуму, ступінь розробки і реалізації кожної екранної роботи.
3. Детально проаналізувати творчо-технічну якість реалізації власного задуму, переваги та недоліки.
4. Узгодити рекомендації щодо доопрацювання практичної роботи з викладачем.

Практичне заняття №14.

Тема: Замальовка як змістовна складова аудіовізуального твору.

Мета завдання: виробити вміння аналізу замальовки з точки зору відповідності мети її створення і виразних засобів реалізації.

Методика виконання:

1. Під час перегляду різних аудіовізуальних творів (проекти «Мандруємо своє» UA: Полтава, «Великі випуски з Антоном Птушкіним», інформаційно-аналітичні програми провідних українських телеканалів) виявити приклади замальовки як змістовної складової телевізійної програми, а також художнього фільму.
2. Визначити різновид, тему, мету, завдання її створення у даному аудіовізуальному творі.
3. Надати характеристику засобам відображення авторського ставлення до зображуваних обставин реального життя.
4. Проаналізувати інші виразні екранні засоби у розкритті проблематики.
5. Обґрунтувати власний висновок про творчу якість кожного наведеного аудіовізуального прикладу, переваги і недоліки його розробки.

Практичне заняття №15.

Тема: Перегляд та аналіз практичних робіт за темою.

Мета завдання: виробити вміння аналізу аудіовізуальних творів з точки зору відповідності їх мети створення і виразних засобів реалізації.

Методика виконання.

1. Переглянути представлені екранні роботи.
3. Визначити проблематику, ідею, мету, завдання створення кожного аудіовізуального твору, уточнити змістовні акценти.
4. Надати характеристику засобам відображення авторського ставлення до зображуваних обставин реального життя
5. Проаналізувати особливості втілення на екрані: доцільність використання режисерських, операторських та монтажних рішень.
6. Детально проаналізувати творчо-технічну якість реалізації власного задуму.
7. Зробити власний висновок про творчу якість кожного екранного твору, переваги і недоліки його розробки.

Практичне заняття №16.**Тема: Розробка авторського задуму замальовки.**

Мета завдання: виробити вміння сформулювати тему екранного твору як соціально значиму проблему, знайти в оточуючій нас дійсності матеріал, що дає можливість якомога виразніше розкрити тему через оригінальність задуму.

Методика виконання:

1. Визначити коло питань, що автор вважає актуальними або злободенними на сучасному етапі.
2. Проаналізувати обрану тему і умови конфліктного протистояння людей відносно їх ставлення до існуючої проблеми.
3. Визначити зовнішні прояви проблематики, у якому дана проблема найбільш виразно виявляється (тобто відібрати матеріал, на якому буде досліджено проблему, сформулювати предмет оповіді, як реально існуючий в своєму становленні процес), які можливо дослідити методом спостереження за людською поведінкою в реальному житті, не привертаючи уваги людей до автора (оператора).
4. Визначити просторові координати дослідження теми, звести їх у перелік місць зйомок (просторові об'єкти та визначити часові координати в яких тема найбільш виражена).
5. Обґрунтувати виразні засоби реалізації творчого задуму.
6. Узгодити творчий задум з викладачем.

Практичне заняття №17.**Тема: Виразні можливості у публіцистичній творчості.**

Мета завдання: виробити вміння створення художнього образу на документальному матеріалі методом спостереження в жанрово-видовій формі замальовки.

Методика виконання:

1. Створити літературний сценарій замальовки, в якому відображується особиста позиція і художньо-образне бачення автора екранного твору.
2. Визначити виразні засоби відображення авторського ставлення до зображуваних обставин реального життя.
3. Розробити виразні засоби образного трактування досліджуваної проблематики (через зйомку місць подій, ланцюг асоціативних зв'язків і образних уявлень, звукозоровий монтаж, міжкадровий монтаж, монтаж епізодів тощо).
4. Розробити режисерський сценарій.
5. Узгодити режисерський сценарій замальовки з викладачем.

Практичне заняття №18.**Тема: Перегляд і аналіз замальовок.**

Мета завдання: опанування методикою аналізу закінченої послідовності кадрів у практичній роботі.

Методика виконання:

1. Надати підготовлену практичну роботу для колективного перегляду й аналізу в групі.
2. Визначити найкращу з них за наступними критеріями: особливості творчого задуму, ступінь розробки і реалізації кожної екранної роботи.
3. Детально проаналізувати творчо-технічну якість реалізації власного задуму, переваги та недоліки.
4. Узгодити рекомендації щодо доопрацювання практичної роботи з викладачем.

Практичне заняття №19.**Тема: Режисура прямого ефіру.**

Мета завдання: аналіз сучасної телевізійної практики, позаштатних ситуацій під час роботи у прямому ефірі.

Методика виконання:

1. Визначити особливості творчої діяльності під час прямого ефіру, додаткові професійні якості.

2. Проаналізувати специфіку роботи режисера, репортера, ведучого у прямому ефірі на прикладах сучасної телевізійної практики.

3. Проаналізувати специфіку роботи репортера у прямому ефірі на прикладах сучасної телевізійної практики.

4. Проаналізувати специфіку роботи ведучого у прямому ефірі на прикладах сучасної телевізійної практики.

Практичне заняття №20.

Тема: Особливості режисури циклових телевізійних програм.

: Методика виконання:

1. Надати характеристику циклічного виробництва на сучасному телебаченні.
2. Виявити основні вимоги до режисури циклової програми.
3. Визначити специфіку розробки і створення циклових програм.
4. Визначити особливості роботи ведучого циклової програми.
5. Визначити особливості роботи репортера у циклових програмах.
6. Проаналізувати періоди створення аудіовізуального твору різних жанрово-видових форм.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ІНДИВІДУАЛЬНИХ ЗАНЯТЬ СТУДЕНТІВ

Індивідуальне заняття №1

Тема: Створення кадру-спостереження.

Мета: виробити вміння знайти типову ситуацію та відобразити її в кадрі.

Методика виконання:

5. Надати основні визначення поняття «кадру», як змістовної і зображальної одиниці.
6. Визначити складові змістовного та художнього навантаження кадру.
7. Розглянути основні елементи композиції кадру з використанням аудіовізуальних прикладів.

Завдання: зробити зйомку і проаналізувати кадри на запропоновану тему.

Індивідуальне заняття №2.

Тема: Створення кадру-спостереження.

Мета: виробити спостережливість і вміння знайти життєву ситуацію та відобразити її так, щоб була зрозумілі її тема та ідея.

Методика виконання:

1. Проаналізувати відповідність мети, з якою було створено кадр, з засобами виразності, які студент використав для відтворення теми та ідеї.
2. Визначити вербальні та невербальні засоби екранної виразності у виконаному завданні.
3. Відбір спостережень за реальними життєвими ситуаціями, які можуть стати матеріалом для зйомки.

Завдання: зробити зйомку і проаналізувати кадри на запропоновану тему.

Індивідуальне заняття №3,4

Тема: Створення кадру-спостереження.

Мета: навчитись режисерській розробці задуму кадру-спостереження.

Методика виконання:

1. Аналіз матеріалу для зйомки з точки зору тематично-ідейного навантаження.
2. Розробка зйомочного рішення (крупність кадру, прийоми зйомки).
3. Розробка звукового рішення (необхідність тонування, використання музики).

Завдання: Зробити контрольну зйомку кадру-спостереження та режисерську розробку задуму.

Індивідуальне заняття №5,6.**Тема:** Створення кадру-поняття.**Мета:** виробити вміння знайти типову ситуацію та відобразити її так, щоб у одному кадрі була відображена закінчена дія.**Методика виконання:**

1. Відбір спостережень за типовими ситуаціями, які можуть стати матеріалом для зйомки.
2. Аналіз матеріалу для зйомки з точки зору тематично-ідейного навантаження.)
3. Розробка зйомочного рішення (крупність кадру, прийоми зйомки).
4. Розробка звукового рішення (необхідність тонування, використання музики).

Завдання:Зробити контрольну зйомку кадру-поняття та режисерську розробку задуму.**Індивідуальне заняття №7.****Тема:** Створення монтажної фрази. Розробка режисерського задуму.**Мета:** виробити вміння придумати коротку за кількістю перипетій, закінчену дію та відобразити її у закінченій послідовності кадрів.**Методика виконання:**

- 1.Розробити творчий задум: тему, ідею, конфлікт.
- 2.Визначити жанрово-видову форму.
- 3.Обґрунтувати актуальність роботи, її потенційну аудиторію.

Завдання:

Підготувати творчу заявку на створення монтажної фрази.

Індивідуальне заняття №8.**Тема:**Створення монтажної фрази. Перегляд та аналіз практичних робіт за темою.**Мета:** опанування методикою аналізу закінченої послідовності кадрів у монтажній фразі.**Методика виконання:**

- 1.Надати для сумісного перегляду кілька студентських робіт, створених в формі монтажної фрази.
- 2.Визначити проблематику, ідею, мету, завдання створення кожного аудіовізуального твору, уточнити змістовні акценти.
- 3.Проаналізувати особливості втілення на екрані: доцільність використання режисерських, операторських та монтажних рішень.

Завдання:

Детально проаналізувати можливість реалізації власного задуму, його творчо-технічної якості, відповідності мети створення і виразних засобів реалізації.

Індивідуальне заняття №9,10.**Тема:**Створення монтажної фрази. Підготовка режисерського сценарію.**Мета:**виробити вміння придумати коротку за кількістю перипетій, закінчену дію та відобразити їх у закінченій послідовності кадрів.

Розробити принципи зображального рішення.

Методика виконання::

1. Визначити й обґрунтувати зйомочне рішення з точки зору можливостей режисерської інтерпретації (крупність кадру, довжина кадру, темп і ритм, рух та його швидкість, прийоми зйомки, ракурс, світло-кольоровий малюнок).
2. Визначити принципи співвідношення слова та зображення.
3. Обґрунтувати звукове рішення з точки зору можливостей режисерської інтерпретації (необхідність тонування, використання музики та шумів).

Завдання:

Підготувати кінцевий варіант режисерського сценарію та приступити до зйомок монтажної фрази.

Індивідуальне заняття №11,12.

Тема: Створення замальовки. Замальовка як змістовна складова аудіовізуального твору.

Мета: виробити вміння придумати та втілити порівняно коротку (до 3 хвилин) екранну оповідь на документальному матеріалі.

Методика виконання:

1. Проаналізувати матеріал, що повинен, передусім, висловлювати емоційне ставлення автора до подій реального життя.

2. Розробити творчий задум: тему, ідею, конфлікт.

3. Визначити коло питань, що автор вважає актуальними або злободенними на сучасному етапі.

4. Проаналізувати обрану тему і умови конфліктного протистояння людей відносно їх ставлення до існуючої проблеми.

5. Визначити жанрово-видову форму.

6. Обґрунтувати актуальність роботи, її потенційну аудиторію.

Завдання: Підготувати творчу заявку. Визначити зовнішні прояви проблематики, у якому дана проблема найбільш виразно виявляється (тобто відібрати матеріал, на якому буде досліджено проблему, сформулювати предмет оповіді, як реально існуючий в своєму становленні процес), які можливо дослідити методом спостереження за людською поведінкою в реальному житті, не привертаючи уваги людей до автора (оператора).

Визначити просторові координати дослідження теми, звести їх у перелік місць зйомок (просторові об'єкти та визначити часові координати в яких тема найбільш виражена).

Індивідуальне заняття №13,14.

Тема: Створення замальовки. Підготовка режисерського сценарію.

Мета: виробити вміння створення художнього образу на документальному матеріалі методом спостереження в жанрово-видовій формі замальовки.

Методика виконання:

1. Створити літературний сценарій замальовки, в якому відображується особиста позиція і художньо-образне бачення автора екранного твору.

2. Визначити виразні засоби відображення авторського ставлення до зображуваних обставин реального життя.

3. Розробити виразні засоби образного трактування досліджуваної проблематики (через зйомку місць подій, ланцюг асоціативних зв'язків і образних уявлень, звукозоровий монтаж, міжкадровий монтаж, монтаж епізодів тощо).

4. Розробити зйомочне рішення (крупність кадру, прийоми зйомки), звукове рішення (необхідність тонування, використання музики та шумів)

Завдання: Розробити літературний та режисерський сценарії.

Індивідуальне заняття №15.

Тема: Створення замальовки. Аналіз відзнятого аудіовізуального твору.

Мета: виробити вміння аналізу замальовки з точки зору відповідності мети її створення і виразних засобів реалізації.

Методика виконання:

1. Визначити різновид, тему, мету, завдання створення замальовки. У якому аудіовізуальному творі може бути місце такої замальовки?

2. Надати характеристику засобам відображення авторського ставлення до зображуваних обставин реального життя.

3. Проаналізувати інші виразні екранні засоби у розкритті проблематики.

4. Проаналізувати особливості втілення на екрані: доцільність використання режисерських, операторських та монтажних рішень.

5. Детально проаналізувати творчо-технічну якість реалізації власного задуму.

Завдання: Зробити письмовий аналіз творчо-технічної якості реалізації власного задуму, переваги та недоліки.

Питання для самоконтролю студентів

1. Які особливості перегляду аудіовізуальних творів на «великому» і малому» екрані.
2. Проаналізуйте роботу режисера і репортера у створенні телевізійного контенту.
3. Обоснуйте значення спостережливості у роботі режисера, шляхи роботи над спостережливістю.
4. Поясніть поняття «кадр» в зйомочному процесі, які вимоги до кадру?
5. Проаналізуйте виразні екранні засоби у розкритті проблематики на конкретному прикладі.
6. Проаналізуйте особливості реального і екранного часу на прикладі телевізійних матеріалів різних жанрово-видових форм.
7. Проаналізуйте виразні засоби просторових екранних образів на конкретних прикладах.
8. Відберіть спостереження за реальними життєвими ситуаціями, обоснуйте чому вони можуть стати матеріалом для зйомки.
9. Обоснуйте задум кадру-поняття такий, в якому у одному кадрі буде відображена закінчена дія; його матеріал, зйомочне, звукове рішення.
10. Розробіть задум монтажної фрази, дії, короткої за кількістю перепітій, та комплекс запропонованих обставин для неї.
11. Розробіть досьє героя; вербальні та невербальні виразні засоби для задуманої монтажної фрази.
12. Обоснуйте необхідність технічних засобів реалізації творчого задуму, уточніть мізансцени, зйомочне рішення.
13. Проведіть аналіз послідовності кадрів в монтажній фразі.
14. Визначте різновид, тему, мету, завдання створення замальовки у конкретному аудіовізуальному творі;
15. Надайте характеристику засобам відображення авторського ставлення до зображуваних обставин реального життя у конкретному аудіовізуальному творі.
16. Розробіть задум замальовки як короткої (до 3 хвилин) екранної оповіді на документальному матеріалі, що висловлює, передусім, емоційне ставлення автора до тих чи інших подій реального життя, та має конкретну тему та ідею, до якої підводить глядача автор.

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ З ДИСЦИПЛІНИ

- 1.Режисура як вид творчої діяльності.
- 2.Видовище та його функції. Видовище як процес у просторі та часі.
- 3.Особливості перегляду кіно та телевізійних творів.
- 4.Відмінності та схожість кіно та телебачення.
- 5.Сучасні тенденції екранних мистецтв: мультимедіа та інтерактивність.
6. Різновиди творчих професій у кіно та телебаченні та особливості їх функцій.
- 7.Чим відрізняються програми, які відносяться до різних видів ТБ мовлення?
- 8.Матеріал режисури. Режисер як творець екранних образів дійсності.
9. Індивідуальність екранної мови.
10. Міра умовності різних видів екранних мистецтв та жанрів та стильових напрямів.
11. Особливості екранного образу дійсності.
12. Поняття кадру, плану, крупності, монтажу, засобів зйомки та тонування, мізансцени, композиції (кадру, драматургічного твору), архітекtonіки.
13. Поняття постановочного та календарно-зйомочного плану, літературного та режисерського сценарію, монтажного аркушу.
- 14.Поняття композиції та архітекtonіки драматургічного твору.
15. Теле- та кіновиробництво як колективний процес створення екранного продукту. Роль режисера як керівника та організатора діяльності творчого колективу.
16. Види та форми екранного продукту в кіно та телебаченні.
17. Поняття кадру як змістової, виражальної та зображальної одиниці екранного твору, часові та просторові аспекти поняття кадру.
18. Монтажна фраза.
19. Сцена, епізод, програма, фільм.
20. Підготовчий період та його значення.
21. Знімальний період. Монтажно-тонувальний період (постпродакшн) як підсумковий період створення екранного твору.
22. Подія, дія та оповідь як структури екранних мистецтв.
23. Тема, конфлікт, ідея.
- 24.Поняття фабули та сюжету.
25. Вербальні та невербальні засоби екранної виразності.
26. Сценарна першооснова екранної оповіді
27. Ідейно-тематичний в роботі режисера.
28. Дійовий аналіз в роботі режисера
29. Етюд як міні фільм, існуючий по законам екранного видовища.
30. Розробка комплексу запропонованих обставин, часу та простору етюду
31. Герой та його риси. Досьє героя.
32. Поняття замальовки. Основні періоди її створення.
33. Режисура як практична психологія

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література

1. Безклубенко С. Відеологія. Основи теорії екранних мистецтв/ С.Безклубенко. - Київ, 2004.
2. Верхацький М. Робота актора над образом / М.Верхацький. – Київ, 1956.
3. Горпенко В. Г. Архітектоніка фільму. Зошити 1-5 / В.Горпенко. - Київ, 2000.
5. Загданський Є. Від думки до образу / Є.Загданський .- Київ, 1990.
6. Ілляшенко В. Книга режисури / В.Ілляшенко. - Київ: Вік, 2002.
7. Кісін В. Режисура як мистецтво та професія / В.Кісін. - Київ, 1998.
10. Шкляревський Г., Терещенко Ю. Режисура. Морфологія і синтаксис екранних мистецтв / Г.Шкляревський. - Київ, 2004.
11. Ширман Р.Н. Телевізійна режисура. Майстер-клас / Р.Ширман. - Київ: ТРК, 2004.
12. Ширман Р.Н. Алхимия режиссуры / Р.Ширман. – Київ : ТРК, 2006.

Додаткова

13. Безручко О. Вітчизняна кіно школа. Режисери-педагоги: Навч.посібник. Київ : КиМУ, 2010. Т. 1. 305 с.
14. Безручко О. українські кінематографісти, педагоги: відновлені сторінки життя. Київ : КиМУ, 2013. Т.3. 207 с.
15. Мащенко І.Г. Українське ТБ: штрихи до портрету / І.Мащенко.- Київ : ТРК, 1995.
17. Погребняк Г. Кіно, телебачення та радіо в сценічному мистецтві: підручник. Київ : НАКККіМ, 2017.
- 18.. Погребняк Г. Естетичне поле телебачення у сучасному соціокультурному просторі. *Вісник ДАКККіМ. 2009. № 3. С. 81-91.*

Навчальне видання

ОСНОВИ РЕЖИСУРИ АУДІОВІЗУАЛЬНИХ ТВОРІВ

ПРОГРАМА

та навчально-методичні матеріали

для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
які навчаються за напрямками
02 «Культура та мистецтво»

Укладач:

Євген Володимирович Субота, ст. викладач
Олена Павлівна Петрова, викладач

Комп'ютерний набір і верстка Є.Субота

Друкується в авторській редакції

Підписано до друку _____ 2022 р. Формат 60x84/16
Гарнітура «Times». Папір для мн. ап. Друк ризограф
Ум. друк. арк. ____ Тираж 100. Зам № ____

ХДАК, 61057, Харків -57, Бурсацький узвіз, 4
Надруковано в лаб. множ. техніки ХДАК